

U ovom broju možete pročitati:

- ◆ Konferencija o autorskim pravima u BiH: Autori nezaštićeni - vladaju pirati
- ◆ Pogled na medije u Hrvatskoj: Gromoglasnom tišinom do medijskih sloboda
- ◆ Srbija: Novi napadi na slobodu medija
- ◆ Treći maj, Svjetski dan slobode štampe
- ◆ Cyber rat u Bosni i Hercegovini
- ◆ Vijesti

Novosti o medijima

Svake druge sedmice
priprema agencija SAFAX,
Sarajevo
<http://www.mp-institut.com/>

◆ Novinarstvo i demokratija ◆ Mediji u tranziciji

Broj 58, Serija I

Sarajevo, 15. maj 2000.

K o n f e r e n c i j a o a u t o r s k i m p r a v i m a u B i H

Autori nezaštićeni – vladaju pirati

Na Konferenciji o autorskim pravima u emitovanju u BiH, održanoj 4. maja u Sarajevu, zaključeno je da je neophodno što hitnije donijeti Zakon o autorskim pravima, koji bi zaštitio intelektualnu svojinu u ovom domenu. Zakon treba da koristi pozitivna iskustva iz zemalja Evropske Unije. Istovremeno je upućen apel autorima da se samoorganizuju u zaštiti svojih prava. Takođe je istaknuto, da nepostojanje efikasne državne institucije u ovom domenu stanje čini još gorim. Na svim poljima vlada piraterija, od neovlaštenog rtv emitovanja, javnog izvođenja, do produkcije ili rasturanja tzv. dupljaka, kako se ovdje nazivaju nosači zvuka ili slike ilegalno proizvedeni uglavnom u Bugarskoj, ali u zadnje vrijeme i u Jugoslaviji, pa i u BiH.

Predsjedavajući ovog skupa, direktor Nezavisne komisije za medije Krister Thelin, naglasio je da je važno što prije uraditi detaljnu analizu trenutne situacije u oblasti zaštite autorskih prava u BiH. Da li će zakon biti donesen na državnom ili entitetskom nivou, nije precizirano na ovoj Konferenciji, iako je većina učesnika smatrala da se efikasna zaštita može osigurati samo jedinstvenim zakonom za cijelu zemlju.

Predstavljajući aktuelnu bosanskohercegovačku situaciju prof. dr. Slavica Krneta, sa Pravnog fakulteta iz Sarajeva rekla je da sadašnji Zakon o zaštiti autorskih prava, koji datira još iz stare Jugoslavije, u osnovi nije loš, ali je neophodno uskladiti ga sa svjetskim trendovima. Međutim, nema instrumenata za njegovo sprovođenje. Dodala je još i to da BiH u ovoj oblasti ozbiljno zaostaje za drugim državama bivše Jugoslavije. U prvoj etapi trebalo bi revidirati postojeći zakon, što je uslov da se uključimo u svjetske organizacije. Tek u drugoj etapi možemo misliti o novom zakonu – istakla je Krneta. Kako ona kaže, u BiH je važno što prije pravno regulisati neke aspekte intelektualnog vlasništva koji su nastali sa razvojem novih tehnologija. Tako bi se kompjuterski programi, po njenom mišljenju, mogli svrstati u *pisana djela*, a baze podataka u stavku *zbirki*. Govoreći o pitanju kolektivnog ostvarenja autorskih prava profesorica Krneta je istakla da u BiH ne postoji nijedna organizacija koja se bavi ovom problematikom. "Kao primjer ističem muzičke umjetnike: niko ništa ne plaća za emitovanje njihovih djela, a autori i

interpretatori su tu nemoćni” – rekla je Krneta, dodajući da je neophodno zakonski regulisati obavezu plaćanja visokih kazni za neovlašteno korištenje autorskih djela.

Zakonodavne kompetencije međunarodno priznate države BiH, prema njenim riječima, svedene su na minimum, a u korist entiteta, što je osnovni problem za donošenje odgovarajućeg zakona, koji bi morao osigurati jednakovrijednu zaštitu autorskih prava na području cijele BiH. “Interesa za donošenje ovog zakona ima, koči nas tvrdokorno insistiranje na odvojenim zakonskim kompetencijama” – zaključila je Krneta, dodajući da je neophodno osnovati i poseban Zavod koji bi se bavio isključivo problematikom zaštite autorskih prava.

Odgovarajući na njeno izlaganje Svjetlana Đorđević, advokat iz Banjaluke, rekla je da je izrada novog zakona već u toku u Republici Srpskoj, te da insistiranje na jedinstvenom zakonu za cijelu državu ne treba da bude kočnica da se donesu posebni zakoni i popune postojeće praznine. “Bilo bi dobro da se ostvari dobra koordinacija između dva entiteta i da dođemo do maksimalno usaglašenih zakona”, – zaključila je Đorđević.

Zoran Udovičić, predsjednik Media Plan instituta pojasnio je zašto bosanskohercegovački autori nisu još uvijek osnovali udruženja za zaštitu svojih autorskih prava, bez kojih nema efikasne kolektivne zaštite. Jedan od razloga, po njemu, je što ne postoji adekvatno tržište, a autorski rad je obezvrijeđen. On je istakao da u stručnim tijelima države ne postoji niko ko bi se bavio ovim pitanjima; kao da svi čekaju da im problem riješi međunarodna zajednica.

Iskustvo svoje zemlje u oblasti donošenja Zakona o autorskim pravima prisutnima je izložio gost iz Hrvatske Zoran Vujasin iz Društva za zaštitu audio i vizuelnih proizvoda. “Do 1993. godine, kada je došlo do izmjena i dopuna u Zakonu o autorskim pravima, imali smo 100% piratizaciju. Tek kad smo uspjeli da izdejsvuujemo da se piraterija tretira kao kazneno djelo koje se goni po službenoj dužnosti, i da se zaplijenjeni materijali odmah unište, prešli smo na legalno tržište” – rekao je Vujasin. Prema njegovim riječima, u BiH bi se trebalo krenuti sa lobiranjem u javnosti i u zakonodavnom establišmentu da se piraterija tretira kao kazneno djelo sa određenim sankcijama. Kao veoma važnu stvar on je istakao činjenicu da se u javnosti mora stvoriti svijest da je ukrasti nekome autorsko djelo isto što i ukrasti mu automobil.

Pored predstavnika iz međunarodnih antipiratskih organizacija, zatim Vijeća Evrope, kao i IMC i IREX ProMedia koji su veoma dobro pripremili ovaj skup, na Konferenciji je učestvovao i Kurt Kemper iz WIPO, Svjetske organizacije za zaštitu intelektualne svojine koja djeluje u okviru OUN. Ovu organizaciju čini 175 država članica, među kojima i BiH, a svrha joj je promocija saradnje članica na ovom polju kako bi se zaštitili autori i stvaraooci u jednom svjetskom sistemu pravila.

Na konferenciji je predstavljena prva privatna agencija u BiH za zastupanje i zaštitu autorskih prava – Sine Qua Non.

Novosti o medijima- na jednom mjestu o aktuelnim medijskim događanjima u Bosni i Hercegovini

Izlazi svakog drugog ponedjeljka na engleskom i bosanskom/hrvatskom/srpskom jeziku. Tekstovi domaćih autora objavljuju se na jeziku kojim se autor služi.

Izdaje: **Media plan** i novinska agencija **Safax**

Urednik: Zoran Udovičić

Redakcija u Sarajevu:
Patriotske lige 30/III, Sarajevo;
Tel/fax:+387 71 213 078, 206 542
E-mail: safax-mp@bih.net.ba

Kancelarija u Banja Luci – SOS –
otvoreni telefon za novinare:
Tel/fax: 078 (058) 313-524

<http://www.mp-institut.com/>
**PREŠTAMPAVANJE DOZVOLJENO
UZ NAZNAKU AGENCIJE I AUTORA**

Zahvaljujući donaciji Westminster
Foundation for Democracy London
domaćim medijima servis se dostavlja
besplatno

Zapaženo je da je na konferenciji bilo malo ljudi iz domaćih elektronskih medija: menadžera, producenata, pravnika, glavnih urednika, pa je glavni smisao ovog skupa – autorska prava u emitovanju - time bio umnogome umanjen. Ipak, konferencija, je okupila bar dio kritične mase domaćih stručnjaka koji se bave ovom problematikom i na kojima stoji pionirski zadatak da problem zaštite autorskih prava pokrenu sa mrtve tačke. Organizatori su obećali i svesrdnu međunarodnu pomoć. (D.T.- D.A.).

P o g l e d n a m e d i j e u H r v a t s k o j

Gromoglasnom tišinom do medijskih sloboda

(za "Novosti o medijima" piše dr. Stjepan Malović, Hrvatsko novinarsko društvo)

Hrvatsko novinarstvo još uvijek nije zadovoljno slobodom medija. Ni povijesna prekretnica i kraj Tuđmanove ere kao rezultat izborne pobjede oporbene koalicije nisu još bitno pridonijeli promjeni loše medijske slike. Sto dana nove vlasti je prošlo, ništa se dogodilo nije, pa su nezadovoljni hrvatski novinari u povodu 3. svibnja, Svjetskog dana slobode medija upriličili pet minuta gromoglasne tišine.

I zaista, te srijede, 3. svibnja od 11,55 do 12 sati u svim redakcijama diljem Hrvatske, čak i u negdašnjim tvrdavama medijskog konzervativizma, novinari su prekinuli rad i gromoglasno zašutili. Prosvjed je izazvao neskrivenu pažnju javnosti, a organizator, Izvršni odbor Sindikata novinara Hrvatske, u praksi je provjerio solidarnosti profesije. Opća ocjena: odlično! Novinari su nakon duže vremena zaboravili stranačke, vlasničke, žanrovske, ideološke i ine razlike. Očito je dogorilo do nokata. Podrška javnosti nije izostala, ali politika je mlako zabilježila prosvjed, za razliku od Međunarodne federacije novinara koja je zdušno poduprla borbu hrvatskih novinara za slobodu medija.

Što je s predizbornim obećanjima?

Što je navelo hrvatske novinare na gromoglasnu tišinu? Najvažniji razlog je što "tisuće novinara, medijskih djelatnika i suradnika strepe danas za голу egzistenciju zbog skrivenih političko-gospodarskih sprega, izvan domašaja i utjecaja djelatnika" kaže se u prosvjedu Sindikata hrvatskih novinara.

Kako je moguće da se u novim uvjetima, kada su strgnuti okovi Tuđmanove ere koji su sputavali medije, donosi tako rigidno i žestoko mišljenje? Zar su novi valovi demokratizacije u Hrvatskoj posve mimoišli medije? Što je s predizbornim obećanjima i kamo je nestala potpora nezavisnim medijima koju je bivša oporba, a današnja vlast tako zdušno izražavala? Zar sloboda medija, koja je bila jedan od ključnih uvjeta međunarodne zajednice za prihvaćanje Hrvatske u Europske integracije više "ne igra"?

Nije jednostavno odgovoriti na ove upite, a još je teže procijeniti u kom pravcu se razvijaju odnosi nove vlasti i medija. Nova vlast suočila se s izuzetno teškim naslijeđem: prazna državna blagajna, neugodna iznenađenja u gotovo svakoj ladici ili ormaru koji se otvori u uredima bivše vlasti, nagomilani problemi, nezadovoljni radnici kojima je dosta čekanja i obećanja, a rješenja je teško naći u ispražnjelim džepovima, neriješeni odnosi u predsjedničkom trokutu, gdje se ne zna točno gdje počinju a gdje prestaju ingerencije predsjednika države, Vlade i Sabora...

Pa ipak, uza svo razumijevanje, novinari više nisu mogli čekati, baš kao ni radnici Vukovara, Splita, Vrbovca, i Zagreba, koji izlaze na ulice i traže svoja prava.

Kakvo je onda stanje u hrvatskim medijima? Zar je zaista tako loše? Poslužimo se ponovo proglasom Izvršnog odbora Sindikata novinara, koji je na veoma pregledan način objavio inventuru teškoća u hrvatskim medijima:

- "Vjesnik" i "Slobodna Dalmacija" su dovedeni na rub propasti;

- potkopava se “Večernji list”, kojemu se ne može negirati tradicija i zavidan tržišni uspjeh;
- na Hrvatskoj televiziji za posao strepi više od tisuću djelatnika i isto toliko honorarnih suradnika koji godinama svakodnevno rade za tu kuću;
- na Hrvatskom radiju dovodi se u pitanje niz uhodanih regionalnih centara koji već desetljećima pridonose raznovrsnosti radio programa;
- u “Glasu Slavonije” uprava djelatnicima prijeti smanjenjem ionako najnižih plaća u medijima, a da i ne pokušava uštedjeti na vlastitom luksuzu;
- u HINI se zbog štednje prijeti otkazom ili drastičnim smanjenjem honorara dugogodišnjim suradnicima bez kojih ta izvještajna agencija ne bi mogla pokriti sve događaje koje mora pratiti;
- u EDITU godinama ne otpočinju kolektivni pregovori;
- u “Jutarnjem listu”, “Globusu”, “Areni”, “Mili”, “Gloriji”, kolektivni pregovori su prekinuti;
- na Radiju 101 kolektivni pregovori su također prekinuti;
- položaj djelatnika u malim lokalnim medijima još je nesigurniji i podložniji samovolji vlasnika i lokalnih moćnika;
- slobodnim novinarima u nizu medija, velikih i malih, ne plaćaju honorare za obavljene poslove, negirajući im time temeljno ljudsko pravo da budu plaćeni za svoj rad.

Je li to dovoljno dramatično? Samo jedna redakcija, Radio 101, je ispravio netočan navod. Kod njih se pregovori nastavljaju. No, to nimalo ne umanjuje težinu i dramatičnost poruke. Možemo samo još dodati tamnih tonova na medijski pejzaž Hrvatske: Zakon o HRTV još nije došao u Saborsku proceduru. Raspisan je natječaj za glavnog urednika, nova ekipa urednika je počela radom, ali Mirko Galić, glavni direktor, je na konferenciji za novinare neki dan iznio vrlo teško stanje na HRTV najavivši povećanje pretplate, jer je blagajna toliko ispražnjena da se ne mogu kupiti ni novi filmovi i serije, a kamoli proizvoditi vlastiti program. “Večernji list” je postao predmetom prvorazredne senzacije kada je objavljen transkript razgovora pokojnog predsjednika Tuđmana i njegova savjetnika za unutrašnju politiku Ivića Pašalića u kojem se opisuju dogovori o tajnoj kupnji tog najtiražnijeg dnevnog lista za HDZ. Skandal je izazvao veliku raspravu, koja je išla čak tako daleko da su se neki političari, poput Budiše, javno zapitali ima li Predsjednik pravo na objavljivanje tajnih stenograma koje pronalazi u ormarima svog prethodnika i smije li ih davati medijima. Naime, u nepunih desetak dana gotovo nije bilo novine koja drži do sebe, a da nije objavila barem jedan tajni stenogram iz Tuđmanovih dvora.

Odsustvo Vladine strategije

Hrvatska se grozničavo počela baviti stenogramima i tajnim službama, a mediji su korišteni na sve moguće i nemoguće načine. Skandali izbijaju po tekućoj vrpci. Najnoviji je intervju čelnika udruge invalida domovinskog rata, koji je zaprijetio državnim udarom i to u intervjuu “Globusu”, koji je to raspalio na prvoj strani i proizveo političku vijest tjedna.

A važne stvari ostaju po strani, čak i što se tiče sudbine medija.

Hrvatsko novinarsko društvo je još u prosincu izašlo u javnost s “Novom medijskog agendom” u kojoj je napravilo detaljnu inventuru stanja u medijima s mogućim pravcima rješenja. Povijesnu pobjedu demokratskih snaga novinari nisu željeli odmah kvariti svojim zahtjevima, ali su u travnju održali svoj skup u Međunarodnom centru za obrazovanje novinara u Opatiji, gdje su još jednom vrlo smireno i argumentirano iznijeli kakvo je stanje u medijima i što bi trebalo učiniti. “Nova vlast i mediji” bio je naziv tog skupa, koji se održao bez onog najvažnijeg: nove vlasti. Naime, jedan doministar i jedan visoko rangiran činovnik u ministarstvu koji su bili prisutni, došli su više po kolegijalnoj osnovi, kao bivši novinari, a ne kao mjerodavni predstavnici

vlasti. A uglednici su naprosto ignorirali skup. Stanje se u međuvremenu pogoršavalo. Sada su se suočili s gromoglasnom šutnjom za Svjetski dan slobode medija. Odgovor vlasti se očekuje.

U međuvremenu austrijska “Styria” će vrlo vjerojatno postati novim vlasnikom “Večernjeg lista”, uprkos svim povjerenstvima i transkriptima o skandaloznoj prodaji “Večernjaka”. “Tisak”, najveći distributer štampe, je u stečaju, a strateški partneri se traže. Ne zna se tko i kada će kupiti “Vjesnik”, a dok se to ne dogodi, Vlada će izdvajati ne mala sredstva svakog mjeseca za taj nekada najugledniji hrvatski list. Potencijalni kupci se pitaju kamo vodi takvo rješenje. “Slobodna Dalmacija” je dotakla svoje dno, a rješenja nema na vidku. Potencijalna, nova uprava HINE se i prije izbora suočila s političkim igrama, koje prijete miniranjem rješenja...

Mnogo problema, a rješenja na vidiku nema. Ono što najviše brine je uočavanje nedostatka neke Vladine medijske strategije, koja bi barem naznačila pravce rješavanja nagomilanih teškoća. Ono što Vlada poduzima previše podsjeća na već poznato, na dobra, stara politička rješenja. Goruće pitanje HTV-a Vlada je počela rješavati tek kada se bolno suočila s neprihvatljivim uređivačkim kriterijima Obrada Kosovca, glavnog urednika, i onda ga htjela preko noći smijeniti. Brzina se pretvorila u farsu, koja je najviše naštetila novopostavljenom direktoru Galiću, koji je čak zaprijetio ostavkom, a da nije ni počeo raditi. Nedostatak strategije uzrokovao je loša rješenja. Umjesto da se promijenio zakon, pa po novom zakonu izabere novo Vijeće HRTV-a i onda raspiše natječaj za novu upravu, Vlada je napravila isto što je prije radio i HDZ. Postavila svoje ljude i provela svoja kadrovska rješenja. Viđena je samo blijeda repriza poznatih rješenja protiv kojih su protestirali svojedobno i ti isti političari. Takva rješenja teško će voditi Hrvatsku u Europske integracije, jer to nisu međunarodna shvaćanja medijskih sloboda.

I, na kraju, što kažu novinari? Mladi polaznici Novinarske radionice Hrvatskog novinarskog društva upitali su neki dan Jasnu Babić, novinarku “Nacionala”, kada će se stanje, prema njenom mišljenju promijeniti. Odgovor je bio lakonski sažet i jezgrovit: “Kada se postojeća generacija makne.”

S r b i j a

Novi napadi na slobodu medija

Vlasti u Srbiji namjeravaju da pokrenu još jedan rat, sada protiv svog naroda, što otvara pitanje eventualnog uvođenja totalitarizma u Srbiji, zaključak je Press kluba održanog u Media Centru u Beogradu, desetog maja. U Srbiji je ugrožena sloboda štampe, sloboda javnog okupljanja a odnedavno i sloboda elementarnog kretanja građana.

Najdrastičniji primjer represije srbijanske policije je hapšenje novinara Miroslava Filipovića, dopisnika lista “Danas”, agencije Frans Pres i IWPR iz Kraljeva. Naime, 8. maja dva inspektora Državne bezbjednosti pretresli su Filipovićev stan i pritom mu zaplijenili pasoš, telefonski imenik, trake, diskove i tekstove, a njega uhapsili. Krivično vijeće kraljevačkog suda 11.5. donijelo je odluku da se Filipović uputi u Niš i da se tamošnji Vojni sud oglasi nadležnim.

Filipović je bio osumnjičen za krivično djelo špijunaže i širenje lažnih vijesti, odnosno podrivanje odbrambenih sistema zemlje, za šta prijete zatvorska kazna od tri do 15 godina. Konačno, 12. maja, zbog nedostatka dokaza, tužilac Vojnog suda u Nišu naredio je da se Filipović pusti na slobodu.

Pred najavljeni miting opozicije u Požarevcu 9. maja, pod nazivom “Stop teroru za demokratske izbore”, uslijedila je serija hapšenja novinara od strane srbijanske policije. Ovaj datum, inače međunarodni dan pobjede nad fašizmom, izabran je za održavanje demonstracija sa ciljem da uputi jasnu poruku vlastima koje koriste nelegitimne metode i represivne mjere kako bi se suzbili drugačiji politički stavovi. Miting je odgođen zbog odluke policije da na ulazu u Požarevac spriječi dolazak autobusa sa demonstrantima, a novi termini zakazan je za 15. maj u Beogradu.

Policija je 8. maja, pred ovaj miting, na putu za Požarevac uhapsila Mileta Veljkovića novinara dnevnog lista "Blic" i dopisnika agencije Beta, te Bojana Tončića i Natašu Bogović, novinare lista "Danas".

Prema riječima novinarke Bogović policija je nju i Tončića tek poslije devet sati provedenih u pritvoru, obavijestila "da su privedeni zbog provjere identiteta", a posebno ih je interesovalo da li poznaju nekoga ko radi za strane medije.

Holandani Joel Finks dopisnik dnevnika "Handelsblad" iz Roterdama i David Godfro dopisnik dnevnika "Het Parol" iz Amsterdama uhapšeni su uz obrazloženje da "nisu imali dozvolu za boravak u zemlji", kratko su zadržani i onda deportovani. Britanac Gillian Sanford, dopisnik dnevnika "Guardian", uhapšen je 9. maja, nakon čega mu je naređeno da napusti grad.

Devetog maja, kada je u Novom Sadu organizovana akcija podmladaka udružene opozicije pod sloganom "Smrt fašizmu, Dole Milošević, Sloboda narodu", uhapšeno je 25 stranačkih aktivista i četiri novinara iz radija "Slobodna Evropa", Radija 021, Radija IN i TV Crna Gora. Većina novinara privedena je na "informativni razgovor" i odmah sutradan puštena na slobodu.

Vlasniku TV Grk Aleksandru Đorđeviću iz Prokuplja, na putu za Ljubljanu, oduzet je pasoš i nije mu dozvoljen prelazak državne granice, uz obrazloženje da postoje nepravilnosti u njegovom pasošu.

Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), Reporteri bez granica i Helsinški komitet za ljudska prava, izrazili su zabrinutost zbog ofanzive na nezavisne i opozicione medije u Srbiji. U saopštenju objavljenom povodom nedavnog hapšenja novinara navodi se da je ovo najgrublji atak na slobodne i nezavisne medije.

Kolporter "Nezavisnih novina" i član demokratske stranke Dejan Demirović pretučen je 6. maja u 20.30. u centru Beograda i tom prilikom mu je zaplijenjeno 50-tak primjeraka tog banjalučkog lista.

Ovo je još jedan beskrupulozan rat koji srbijanski režim vodi protiv nezavisnih medija i odvijanja svih demokratskih procesa koristeći pri tom najrepresivnije totalitarne metode.

(Podaci: Media Centar Beograd/Freedom Forum Online)

Treći maj, Svjetski dan slobode štampe

Novinari i dalje na meti

U toku prošle godine 36 novinara je ubijeno dok su obavljali svoj posao. Najviše ih je stradalo u Sijera Leone – deset, a zatim u SR Jugoslaviji – šest. Taj tragičan bilans znači i enormno povećanje u odnosu na prethodne četiri godine kad se taj broj sukcesivno smanjivao i od 1998. godine spao na 19. Od prvog januara 2000. godine ubijeno je još pet novinara, a 84 se nalaze u zatvorima.

Ovo su ključni podaci u godišnjem izvještaju Reportera bez granica koji je u obliku knjige štampan povodom 3. maja, Svjetskog dana slobode štampe, koji je prije 10 godina uspostavljen na inicijativu Reportera bez granica, a zvanično proglašen od strane OUN 1994. godine. Ove godine praznik je u znaku vijesti i izvještaja o represijama i prijetnjama kojima su izloženi pripadnici novinarske profesije.

Po ocjeni Reportera povećanje broja i razmjera oružanih sukoba u svijetu osnovni je razlog nasilne smrti novinara tokom prošle godine, iako im ratne konvencije garantuju status "nezaraćene strane".

"Rizik obavljanja novinarske profesije se ne smanjuje sa poboljšanjem tehničke opremljenosti i sve većim mogućnostima pravovremenog javljanja sa mjesta događaja. Naprotiv. Opasnost i prijetnje kojima su novinari izloženi na svim planovima sve su veći. Ako su 1999.

godine uglavnom stradali u ratnim sukobima, prethodne 1998. godine većina je ubijena nakon što su otkrili korupcionaške afere ili vezu između političara i mafije - kaže Robert Menard, generalni sekretar Reportera bez granica.

Prema podacima Svjetskog udruženja štampe 1999. godine stradalo je 71 lice zaposleno u medijima, a prema Međunarodnoj federaciji novinara ta brojka iznosi 87. Nepodudaranje u ovim podacima je rezultat različitih kriterija – ove dvije organizacije, za razliku od Reportera, među novinarske žrtve ubrajaju ne samo novinare, već sve koji su zaposleni u medijima. Tako su među žrtvama i 16 poginulih u bombardovanju zgrade RTV Srbije prije godinu dana, mada među njima nije bio ni jedan novinar. (“Večernje novine”, 3.5. 2000.)

Linija za pomoć novinarima

Povodom Svjetskog dana slobode štampe misija OSCE u BiH otvorila je “Liniju za pomoć novinarima”. Ovo je još jedan korak naprijed u naporima OSCE da zaustave uznemirujući trend zastrašivanja s ciljem ugrožavanja slobodnih i nezavisnih medija u BiH.

Viši savjetnik za medije OSCE dr Regan McCarthy rekla je kako će ova linija omogućiti da se prijavljuju slučajevi ugrožavanja prava novinara. Ured za medije OSCE od novembra prošle godine je primio 65 prijava o incidentima vezanim za novinarska prava ili slobodu medija, od kojih su se njih 17 ticali klevete, 13 je uključivalo otvorenu prijetnju, dok se devet slučajeva odnosilo na direktni fizički napad.

U Republici Srpskoj registrovan je 21, a u Federaciji BiH su registrovana 44 slučaja vezana za ugrožavanje novinarskih prava i sloboda. Misija je posebno zabrinuta značajnim povećanjem pritiska na novinare do kojeg je došlo tokom kampanje za opštinske izbore. McCarthy je istakla da se najjači pritisci na novinare vrše u slučajevima pisanja o ratnim zločinima i korupciji.

Kao korak u promociji prava novinara dvije medijske kuće su već povezale svoje internet stranice sa OSCE-ovim Obrascem za prijavu incidenata na Internet stranici www.oscebih.org. Misija OSCE ima namjeru da poveže Free Media Liniju za pomoć novinarima sa Internet stranicama svih medijskih kuća u zemlji. (“Dnevni avaz”, 4.5.2000., Saopštenje IMC)

Za odbranu profesionalnih interesa

Nezavisna unija profesionalnih novinara BiH podsjetila je da su novinari u našoj zemlji još uvijek pod velikim pritiskom lokalnih vlasti, da nemaju slobodan pristup informacijama, te da u najvećem broju nisu socijalno i materijalno osigurani.

Nezavisna unija profesionalnih novinara pozvala je sve novinare u BiH da se, bez obzira na postojanje više novinarskih udruga u zemlji, ujedine u odbrani profesionalnih interesa i da zajedničkim djelovanjem stvaraju povoljnije uvjete za rad i osiguraju više slobode za sebe same, stoji u saopštenju NUPN BiH, povodom Svjetskog dana slobode štampe.

(“Oslobođenje”, 4.5.2000)

Preko 90 % novinara smatra da su ugroženi

Anketa OSCE, provedena među predstavnicima 50 medija koji su prisustvovali Konferenciji novinara BiH 13. marta 2000. godine, pokazala je prilično tmurnu sliku medijske situacije u našoj zemlji – devedeset i dva posto novinara smatra da je status prava novinara nezadovoljavajući. Govoreći o trenutnim trendovima 50% je odgovorilo da je nivo ugroženosti novinara u porastu, dok 38% smatra da će broj kršenja prava novinara stagnirati.

Sedamdesetčetiri posto učesnika ankete osjeća da je njihova sloboda izražavanja i kretanja ograničena, a 62 % novinara je prilikom obavljanja svog posla iskusilo zastrašivanje i uplitanje,

uključujući direktni i indirektni pritisak od strane političkih stranaka kao i izabраниh ili naimenovanih vladinih zvaničnika.

Anketa je pokazala i da novinari u BiH mnoge incidente ne prijavljuju. Ukoliko se ipak odluče da to i učine, slučajeve radije prijavljuju međunarodnim organizacijama ili udruženjima novinara, nego policiji.

Na pitanje kako da se poboljša situacija sa pravima novinara u BiH 40% novinara je istaklo da se mora povećati obaviještenost javnosti. S druge strane 49% smatra da se sudski slučajevi i aktivnosti policije moraju pažljivije pratiti. Samo jedna trećina ispitanika misli da domaći pravosudni sistem garantuje njihova prava. (Saopštenje IMC)

I n t e r n e t

Cyber rat u Bosni i Hercegovini

Informatička zaostalost Bosne i Hercegovine

U Bosni i Hercegovini ima oko 25 000 korisnika Interneta dok, naprimjer, u Sloveniji taj broj iznosi 250 000, sa konstantnim rastom od 20 000 novih korisnika mjesečno! Ovakvu sliku informatičke zaostalosti bosanskohercegovačkog stanovništva upotpunjuje činjenica da je pristup Internetu na našem prostoru još uvijek privilegija, a ne pravo, kako je slučaj u ostatku razvijenog svijeta.

Dok u nekim zemljama zapada i najmanja trgovačka radnja ili prosječna porodica posjeduje svoju sopstvenu stranicu na Internetu, kod nas to nije slučaj ni sa firmama koje se mogu svrstati u red izuzetno uspješnih. Čak i medijske kuće u BiH ozbiljno zaostaju za susjedima, a za svjetski poznatim kućama da i ne govorimo. Studenti su zbog nepostojanja univerzitetske mreže prinuđeni da plaćaju preveliku cijenu čak i za one operacije na globalnoj mreži koje se njihovim kolegama u svijetu odavno daju besplatno. Za ostatak bosanskohercegovačkog građanstva Internet još uvijek predstavlja “špansko selo”.

Situacija izgleda još crnje kada u obzir uzmemo činjenicu da u bh. Internet sferi vlada potpuna zbrka. Iako je pravo na bh. domenu (**ba** – oznaka za našu zemlju na Internetu) dobio UTIC, Univerzitetski Internet Centar, on na polju promocije globalne mreže na prostoru BiH i Univerziteta nije učinio gotovo ništa. Pri tom se još komercijalizovao i postao ISP (Internet servis provajder) ulazeći u nelojalnu konkurenciju sa drugim bh. firmama koje se bave prodajom Internet usluga, a nemaju povlašćen položaj niti bh. domenu u svom vlasništvu.

I tu nije kraj bosanskohercegovačke Internet zavrzlake. BIHNET, Internet provajder Telekomunikacija PTT BiH, koji pokriva tzv. bošnjački dio Federacije BiH, zahvaljujući tehničkoj superiornosti, (koja je rezultat izdašnih međunarodnih donacija), ima monopol na veze, tj. Internet infrastrukturu, i bavi se iznajmljivanjem Internet linija bh. provajderima. Kada se ovaj dugoočekivani državni operator pojavio donio je veoma neprijatno iznenađenje - visoke račune čak i za džepove onih dobrostojećih. Prema informacijama kojima raspolažemo korisnici BIHNET-a plaćaju mjesečnu pretplatu na Internet 10 DM, a svaki sat na Internetu košta 1,64 DM. Pri tom, svakim konektovanjem plaćate ponovo ovu cijenu. Tako, ukoliko se u toku jednog sata diskonektujete, ili vam “iskoči” veza (što se veoma često dešava), na primjer 10 puta, plaćate, dakle, oko 16 DM bez obzira koliko ste stvarno vremena proveli na Internetu u toku datog sata! Svemu ovome dodajte još i cijenu telefonskih impulsa koja iznosi 0,026 KM za 3 minute, u periodu od 07:00 do 19:00 sati. Nakon 19 sati jedno konektovanje plaća se 0,91 DM, bez obzira koliko dugo ostajete na vezi. Naravno, ukoliko imate sreće da vam veza ne “iskoči” već nakon prvih 15 minuta! U ovom periodu trošak korištenja telefonskih impulsa iznosi 0,026 KM za 6 minuta.

Osim toga, opšte je poznata činjenica da BIHNET nije u stanju garantovati tajnost korisničkih šifri jer se često dešava da se treća lica ‘kače’ i eksploatišu vašu adresu, a time i vaš džep. Tako BIHNET svojim korisnicima toplo preporučuje da šifru mijenjaju svake sedmice ne noseći pri tom nikakvu odgovornost za eventualno učinjenu štetu.

Zato i nije čudo što BIHNET ima samo 12 hiljada korisnika, i istovremeno nije spreman ponuditi odgovor o pitanju odnosa cijena-kvalitet svojih usluga. Sami provajderi i korisnici u vezi tog pitanja ostaju nemoćni. Ima li koristi kritikovati nekoga ko ima ekskluzivno pravo na Internet prostor!?

Situaciju ni najmanje ne popravljaju ni privatni provajderi među kojima vlada apsolutna ignorancija. Ne postoji ni najmanji zajednički projekat niti interes oko kojeg bi se okupili i krenuli u borbu za poboljšanje svog položaja. Zajedničke su im samo visoke cijene i nekvalitetne usluge koje se očituju u sporim vezama i beskonačnoj zauzetosti linija. Pored svega ovog ne postoji ni zakonska regulativa koja bi zaštitila prava korisnika Interneta ili definisala pojam piratstva ili Internet kriminala.

Neki Internet provajderi suočili su se sa problemom kod same registracije preduzeća, jer stavka “Internet provajder” u sudskom registru djelatnosti uopšte ne postoji. “Pri registraciji firme registrovani smo kao firma koja se bavi ‘pružanjem ostalih informatičkih usluga’”, rekao je Adnan Gušić, direktor SmartNet-a.

Kako bismo analizirali situaciji u oblasti obezbjeđenja Internet usluga u BiH i odgovorili na pitanja o najčešćim problemima u ovoj oblasti, molbu da odgovore na naša pitanja uputili smo firmama BIHNET, EkisSa, Logosoft, UTIC Sa, te SmartNet, a koristili smo i građu dnevnih, nedjeljnih i specijalizovanih bosanskohercegovačkih novina. Razgovarali smo i sa Emmanuelom Van Dammom, predavačem predmeta Internet u Školi novinarstva Media plana i vlasnikom jedne francuske kompjuterske firme, koji je uradio kratku analizu BiH Internet usluga.

Čija je “ba” domena?

Kada je Bosni i Hercegovini, nakon potpisivanja Dejtonskog sporazuma, 1996. godine dodijeljena domena na Internetu pod oznakom “ba” kao oficijelni nosilac prava predložen je UTIC, Univerzitetski teleinformacioni centar. U tom trenutku on je bio jedini tehnički osposobljen za njegovo održavanje. Ova organizacija izabrana je i zbog toga što je najpodesnija za administraciju i dodjelu državnog domena, obzirom da je i “najneutralnija”, a izbjegla bi se situacija da nosilac ovih ovlašćenja bude pošta. Inače, ovakva vrsta mreže postoji u svakoj razvijenijoj zemlji, a njen cilj je omogućiti akademskim građanima, u koje spadaju i studenti, besplatan pristup Internetu. Cilj je da se omoguće što bolji uslovi edukacije ovom sloju stanovništva, a poseban naglasak se stavlja na upoznavanje sa novim tehnologijama i Internetom.

UTIC na polju promocije Interneta u BiH i njegovom približavanju studentima nije mnogo učinio. Nastavio je da radi komercijalno: novi domen košta 250 KM, a svake sljedeće godine 150 KM, dok se u nekim trenucima ponaša dosta nezavisno (organizuje prezentacije, prodaje opremu...). I dalje se naplaćuje pristup Internetu studentima, doduše po povlaštenim cijenama. To znači da studenti usluge Interneta na UTIC-u koriste sa popustom od 50 posto. Naplaćuju se i linkovi koje koriste drugi fakulteti. Škola novinarstva Media plana, u kojoj se novim medijskim tehnologijama obučavaju budući novinari, BIHNET-u plaća internet sate po najskupljoj tarifi.

Slovenačka vlada je odlučila da donira određena sredstva za kreiranje potrebne informacijske infrastrukture i stvori BIHARNET, koji bi omogućio povezivanje pet univerziteta u BiH međusobno i njihovu povezanost sa evropskom akademskom mrežom i Internetom. Osnovan uz saglasnost svih univerziteta u FBiH, osim Sarajevskog, on treba da omogući besplatan pristup Internetu svim univerzitetima i obrazovnim institucijama u BiH. Međutim, zbog protivljenja Sarajevskog Univerziteta, čija je UTIC organizacijska jedinica, odbijen je zahtjev BIHARNET-a da preuzme administraciju “ba” domene. Razlog je što ljudi u UTIC-u smatraju da nju treba da obavlja isključivo domaća institucija, naglašavajući da u BIHARNET-u postoji “prevelik slovenački uticaj”. Između pristalica BIHARNET-a i UTIC-a razmjenjuju se teške optužbe. UTIC

u svojoj kampanji diskvalifikacije BIHARNET-a tvrdi da slovenačka Vlada nije donirala ovaj projekat da bi pomogla razvoj bh. univerziteta, već da prisvoji administriranje nad Internet domenom BiH. Takvu optužbu pristalice BIHARNET-a ocjenjuju kao “nacionalističku besmislicu koja skriva zloupotrebe UTIC-a”.

Pri tom, zvaničnici vlada u Sarajevu i Banjaluci šest mjeseci odbijali da potpišu predloženi tekst Zajedničke izjave Vlade F BiH i Vlade RS “kojim je tražena zvanična podrška projektu sa minimalnim obavezama u pogledu odgovornosti za sudbinu projekta”. “Nakon što su potrošili oko tri miliona maraka za ovaj projekat, zvaničnici Vlade Slovenije nisu željeli da ga dalje finansiraju bez podrške lokalnih vlasti u oba entiteta” objašnjava jedan strani izvor u Sarajevu, upućen u razloge suspendovanja projekta.

Kao rezultat svega ovog prekinut je jedan od rijetkih međunarodnih projekata u BiH. Nastavnici i studenti na univerzitetima i fakultetima, u sva tri etnička obrazovna dijela BiH, ostali su bez besplatnog priključka na Internet preko BIHARNET-a, jer je slovenački Telekom sa 1. januarom prekinuo međunarodnu vezu. Studenti sada pišu političarima, poput Bičakčića, moleći ih za potpis Zajedničke izjave sa Dodikovom vladom. Ostavljeni su na milost i nemilost domaćim komercijalnim provajderima, a Akademska mreža u BiH de facto ne postoji.

BIHNET kao veliki gazda

Bosanskohercegovačkim cyber-prostorom suvereno vladaju državne PTT kompanije, pa je tako BIHNET jedini Internet operater u tzv. bošnjačkom dijelu FBiH. To u prevodu znači jedini vlasnik kablova tj. internet infrastrukture. Samo preko njih moguće je priključiti se na globalnu mrežu. I dok je u SAD najveći svjetski gigant za proizvodnju kompjuterske opreme Microsoft izgubio sudski spor, u kojem je optužen zbog monopola, ta opasnost domaćem monopolisti ne prijete. No, odgovorni iz PTT BiH ne smatraju da je u njihovom slučaju riječ o monopolu, jer, po njima, sama činjenica da postoji i više privatnih provajdera isključuje mogućnost postojanja monopola! Sa druge strane, među privatnim provajderima ne postoji ni komunikacija, a kamoli mogućnost da pokrenu pitanje poboljšanja ovakvog stanja.

Prema riječima Harisa Hadžialića, direktora EKIS-a, jednog od privatnih Internet provajdera u BiH, u našoj zemlji ne postoji zakonska regulativa koja bi zaštitila privatnost korisnika Interneta ili ga osigurala od eventualne kriminalne radnje na globalnoj mreži. Ono što, prema njegovim riječima, najviše zabrinjava jeste činjenica da ne postoji ni želja zvaničnih institucija da se nešto na tom polju poboljša

Inače, firma EKIS trenutno je isključena sa telefonskih veza PTT BiH. Naime, kako kaže gospodin Hadžialić, šest mjeseci je EKIS trpio veliku štetu zbog nemara BIHNET-a: konekcija je trajala do u nedogled, a gubila se i pošta korisnika usluga ove firme. Niko iz BIHNET-a nije odgovarao na njegove stalne žalbe i zato se odlučio za radikalni potez – prestao je plaćati račune. Tada su njegovoj firmi ukinute sve linije. “To je samo dokaz da oni mogu da čine što im je volja, jer vi kao korisnik njihovih usluga nemate alternativu da se obratite nekom drugom”, ističe Hadžialić, dodajući da na prostoru BiH postoje tri PTT operatora: Telekom Republike Srpske, HTP (pokriva tzv. hrvatski dio Federacije BiH) i PTT BiH.

Tako, i u informatičkoj sferi imamo sliku i priliku naše svakodnevnice: jedna zemlja a tri operatora! Među njima nema preplitanja, pa tako ni konkurencije. Svako ubire svoj dio nerealno visokog profita suvereno vladajući u svojoj avliji, bez opasnosti od onog drugog.

Ono što bi u svakoj drugoj zemlji bila prednost kod nas to nije: tri operatora, koji bi na zajedničkom prostoru mogli da se uključe u zdravu utakmicu konkurirajući kvalitetom i jeftinijom uslugom, iz političkih razloga djeluju odvojeno. Kao rezultat imamo: rasparčano tržište, koje, zbog suženosti ne dozvoljava “razmahivanje” Interneta; monopolski položaj operatora koji znaju da im je, ma šta učinili, položaj zagarantovan, te zbog toga ne ulažu pretjerane napore da budu niti kvalitetni, niti jeftiniji. I, na kraju, tu su korisnici koji najviše stradaju u cijeloj bh. šaradi.

Prema mišljenju Faruka Telibećirovića, vlasnika privatne firme provajdera Logosoft, BIHNET ipak nema monopol koji mu dozvoljava da čini sve što želi. “Ova firma ima zakonsko

vlasništvo nad svim vezama, pa tako i nad vezama neophodnim za ulazak na Internet. Ako i postoji monopol, on je legalan, jer je zakonski relevantan – ističe Telibećirović. Prema njegovim riječima problem je u investicijama, kojih nema. Jer, kako kaže, svako može da uspostavi satelitske veze i postane Internet operator, ukoliko za to odvoji pozamašnu sumu novca. Takvog interesa do sada, nije bilo, tako da je PTT još uvijek jedini vlasnik kablova, tj. infrastrukture. “Ono što jeste problem to su visoke cijene koje plaćaju provajderi kako bi iznajmili telefonske linije neophodne za konekciju na Internet – rekao je Telibećirović. Kako kaže, iznajmljivanje paketa od 30 telefonskih linija provajdere u BiH košta 34 500 DM mjesečno, dok, na primjer, u Hrvatskoj isti košta 3 750 DM.”

Senad Gušić, vlasnik firme “SmartNet”, smatra da bi kvalitet veza bio mnogo bolji kada bi došlo do zakonske deregulacije, tj. davanja mogućnosti da, osim PTT, i drugi subjekti mogu biti vlasnici Internet infrastrukture.”Kada bi zakon to dozvoljavao, siguran sam da bi bilo zainteresovanih da ulože novac i priključe se na satelit, te tako postanu Internet operateri,” kaže Gušić.

Rat privatnih provajdera?

Kako tvrdi Haris Hadžialić iz EKIS-a, među privatnim provajderima vlada nelojalna konkurencija u kojoj čak postoje i slučajevi opstrukcije. Zbog takvog okruženja, kako kaže, njegova firma je pretrpjela ogromnu štetu. “Mi smo u EKIS-u doživjeli sabotazu od strane čovjeka koji je kod nas bio na obuci, i koji sada radi u jednoj konkurentskoj firmi. Zbog toga što materijalno nisam mogao dokazati štetu prouzrokovanu rušenjem cijelog sistema mreže, a koji je izazvan sabotazom, nisam mogao ni pokrenuti sudski postupak, jer nisam imao dokaze koje bi naš zakon uvažio”, rekao je Hadžialić. Po njegovim riječima, u BiH trenutno ima oko 15 Internet provajdera, od čega tri državna i 12 privatnih. Radi se o nerealno velikom broju za ovako malo tržište. Od ovog broja možda su samo dvije firme provajderi u pravom smislu riječi. “Mnoge firme se, pored djelatnosti provajdera, bave prodajom računara i ostalim dodatnim aktivnostima. Oni sputavaju razvoj Interneta, jer uzimaju tržište i stvaraju monopolistički položaj. Iako u razvijenom svijetu postoje kodeksi koji regulišu ovu oblast i nalažu da onaj ko se bavi djelatnošću provajdera ne treba da radi i druge komercijalne poslove, kod nas to nije slučaj”, ističe Hadžialić.

Sa ovakvim njegovim tvrdnjama ne slaže se njegov kolega, Faruk Telibećirović. “Nigdje u svijetu ne postoje kodeksi koji bi jednu firmu onemogućili da se, pored provajderske djelatnosti, bave i zastupništvom ili nekom drugom komercijalnom aktivnošću. Na zapadu vlada zdrava tržišna konkurencija u kojoj se većina provajdera bavi i prodajom roba i usluga, uključujući i kompjutersku opremu”, istakao je Telibećirović, dodajući da je veći problem u BiH nelojalna konkurencija u kojoj neke firme obaraju cijene ili daju besplatno korišćenje Interneta nanoseći veliku štetu ostalim provajderima.

Posljedica nesporazuma između državnog BIHNET-a i UTIC-a, je da ove dvije firme međusobno komuniciraju preko Sjedinjenih Američkih Država, iako su jedna od druge udaljene svega 1000 metara! Naime, ako neko iz UTIC-a hoće poslati poruku korespondentu na BIHNET-u ona ode do Beča, pa otud u SAD na satelit sa kojeg BIHNET uzima signal.

Gdje smo u odnosu na svijet

Kada bi se objavila lista zemalja sa cijenama telekomunikacijskih resursa, Bosna i Hercegovina bi, vjerovatno, bila na prvom mjestu. Pošta u Sarajevu provajderima pristup Internetu naplaćuje 20 000 DM.¹ U Evropi i SAD provajderi tu uslugu većinom dobijaju besplatno. Dalje, provajderi međusobno konkurišu nižim cijenama kako bi zadobili što veći broj korisnika, i tako se cijene korištenja Interneta svedu na razuman nivo. Na globalnom, svjetskom tržištu postoji oko 100 operatora od kojih je 10 značajnijih. Svako od njih posjeduje jedan dio Interneta, dakle tehničkog resursa. Među Internet provajderima vlada zdrava, tržišna konkurencija u kojoj se svako od njih, nižim cijenama i kvalitetnijom uslugom, bori da zadobije što veći broj

¹ Arifagić, H., Ne vidim te na surfanju,”Oslobođenje” 22.02.2000, str. 3 u dodatku”Cyber”.

korisnika. Svjetsko informatičko tržište je toliko uznapredovalo da je u nekim zemljama zapada pristup Internetu besplatan, jer će korisnik, koji nailazi na veliki broj reklama, vjerovatno nešto od svega toga i kupiti, a osim toga će svakako platiti i redovni telefonski račun. U SAD se npr. može dobiti besplatan PC sa besplatnim korišćenjem Interneta, a za uzvrat korisnik će biti bombardovan morem reklama.

Pretplata na Internet u SAD, Njemačkoj ili Francuskoj mjesečno košta oko 30 DM, a u posljednje vrijeme praksa je da se ne plaća ni priključak na mrežu. Prema riječima već pomenutog Emmanuel Van Damme-a, u Francuskoj, kao i u drugim razvijenim državama, aktuelan je trend snižavanja cijena svih Internet usluga. On je ukazao na jedan aktuelni problem u njegovoj zemlji, problem monopola nad Internetom, koji je prisutan i kod nas. Naime, neki operatori su u isto vrijeme i provajderi što dovodi do problema - lošeg kvaliteta i monopola. Takav slučaj je i sa Francuskim Telekomom (FT) koji ima 70 % - 80 % monopola na Internet. "Zahvaljujući svojoj finansijskoj moći, FT je prije tri godine, kad se globalna mreža počela širiti u Francuskoj, stalno snižavao cijene njenog korištenja čime je zadobio veliki broj clijenata i uskoro došao na prvo mjesto. To je dovelo do velikog nezadovoljstva privatnih provajdera i trenutno je u toku velika kampanja za ukidanje monopola nad francuskim Internet nebom", istakao je Van Damme.

Zamoljen da kaže svoje mišljenje o situaciji na BiH Internet sceni, Van Damme je istakao da bi već u sljedećih 6 mjeseci ili, najkasnije, godinu dana cijene u BiH morale da krenu silaznom putanjom, jer će se, zbog nižih cijena usluga, sve veći broj korisnika priključivati na Internet preko drugih zemalja. To će, kako kaže, primorati domaće firme da idu u korak sa njima i da počnu da "obaraju" cijene.

BiH je, prema mišljenju vlasnika Logosofta, Faruka Telibećirovića daleko od priče u kojoj je pristup Internetu besplatan, jer je to u našim uslovima, zbog nepostojanja tržišta, nemoguće. "Treba uzeti u obzir da u BiH ima svega 20 hiljada računara, a u Hrvatskoj taj broj iznosi 60 000. Kada bismo uz svaki računar nudili besplatan pristup Internetu ne bismo stigli svog susjeda ni za dvije godine", tvrdi Telibećirović. Po njegovim riječima, nešto ozbiljnije na popularizaciji globalne mreže u našoj zemlji, te davanju Univerzitetu onog što je svuda u svijetu normalno, može se učiniti samo sa stranim donacijama. "Možda se na ovom polju može učiniti nešto ukoliko se, na primjer u okviru Pakta o stabilnosti, bude govorilo o širenju Interneta kao komunikacijskom otvaranju BiH", tvrdi Telibećirović.

Zaključak ovog istraživanja bi, između ostalog, bio da je stanovništvo u BiH, usljed niskog standarda, informatički skoro neobrazovano. Kako drugačije prokomentarisati cifru od zanenarljivih 25 000 korisnika!? Oko domaće **ba** domene vodi se rat zbog čega najviše ispaštaju bh. akademci koji, za razliku od svojih kolega iz ostatatka razvijenog svijeta, nemaju gotovo nikakve povlastice i jedva mogu da izdvoje i za korištenje elektronske pošte. O surfanju Internet talasima još dugo vremena mogu samo da sanjaju. Na priče o snižavanju cijena korištenja globalne mreže niko više ne obraća pažnju. Valjda poučeni iskustvom da kad se država dočepa monopola u nekoj oblasti, teško da ga u dogledno vrijeme ispusti. Zakonske zaštite privatnih provajdera, koji pri tom državi "papreno" plaćaju korištenje Internet veza, još uvijek nema. Kako međusobno jedva da komuniciraju, svi su izgledi da neke kolektivne inicijative za poboljšanje njihovog položaja uskoro neće ni biti. Zanimljivo korišćenje Interneta od strane medija, kao izvora informacija ili plasmana vlastite produkcije, još uvijek ne omogućava da se sagledaju problemi medija u ovoj oblasti.

Kad se sve ovo podijeli na tri nacionalno uspostavljena dijela BiH, dobije se nimalo idealna slika: zavrzlama koju razumije samo nekolicina onih kojima takvo stanje donosi profit.

(Darija Tankosić)

Napomena:

U izradi teksta, pored razgovora sa direktorima firmi SmartNet – Senadom Gušićem, Logosoft - Farukom Telibećirovićem, i EkisSa – Harisom Hadžialićem, korištena je i arhiva specijalizovanog magazina "Info", lista "Dani" i dnevnog lista "Oslobođenje". Od PTTBiH smo odgovore na naša pitanja dobili putem faxesa, a do zaključenja ovog broja "Novosti o medijima", nakon duže procedure i naše najbolje volje, nismo uspjeli zakazati razgovor sa kompetentnim osobama u Univerzitetском centru UTIC. Zahvaljujemo se ostalim Internet provajderima koji su pokazali zainteresovanost da pomognu u našem istraživanju

Ponašanje u skladu sa Kodeksom

Nezavisna komisija za medije pozdravila je vijest o javnom iskazivanju spremnosti glavnih i odgovornih urednika štampanih medija u BiH da se ponašaju u skladu sa Kodeksom za štampu. U saopštenju IMC stoji da je ohrabrujuća činjenica da je 19 listova i magazina širom zemlje podržalo inicijativu IREX ProMedia, reklamiranjem Kodeksa u svojim novinama, kao i da su se pismeno obavezali da će se njihovi zaposleni pridržavati Kodeksa.

IMC, OSCE i IREX ProMedia nastaviće usku saradnju i rad sa novinarskim udruženjima na uspostavljanju Vijeća za štampu čiji će mandat dijelom biti primjena Kodeksa za štampu i zaštite slobode štampe. (“Oslobođenje”, 3.5.2000)

Ljetnja medijska škola u Neumu

Media plan iz Sarajeva otvara Ljetnju medijsku školu u Neumu, malom turističkom mjestu na jadranskoj obali. Škola je namijenjena novinarima i drugom osoblju koje radi u medijima, kao i ljudima koji se bave medijskom produkcijom i odnosima sa javnošću. Zamišljeno da se rad škole odvija putem seminara, okruglih stolova i radionica.

Ovogodišnja sesija trajaće od 17. do 30. juna i održavaće se u hotelu Stela. U ovom terminu organizovaće se seminar za predavače u Školi novinarstva Media plana, novinarska radionica o istraživanju zloupotrebe novinarskih prava i sloboda i okrugli sto na temu “Mediji i humanitarno pravo”. Za menadžere i ljude koji se bave odnosima sa javnošću organizovaće se kurs za pretraživanje Interneta i izradu web stranica.

N a g r a d e

Savez novinara BiH

Ozren Kebo, novinar magazina “Slobodna Bosna” proglašen je najboljim novinare u BiH za 1999. godinu na manifestaciji koju je 5.05. 1999. u Sarajevu organizovao Savez novinara BiH, koji okuplja novinare iz Federacije BiH. Za najbolju televiziju proglašena je RTV BiH, Radio Fern za najbolju radio stanicu, a “Dnevni avaz” za najbolji dnevni list. Mensur Osmović glavni urednik “Dnevnog avaza” odbio je primiti nagradu zbog, kako je rekao, “očitog kršenja slobode medija od vlasti FBiH, u ovom slučaju Edhema Bičakčića, premijera Vlade Federacije BiH”

Norveško udruženje pisaca

Na svečanosti koju je 3.05. 1999. u Banja Luci organizovala Ambasada Kraljevine Norveške u BiH, direktoru i glavnom uredniku “Nezavisnih novina” Željku Kopanji uručena je nagrada za najviše domete postignute u slobodi izražavanja u 1999. godini. Nagradu je uručio predsjedavajući Norveškog udruženja pisaca Kirsten Alnes.

Zaštita cyber prostora

Neki od vodećih svjetskih eksperata za zaštitu Interneta sastali su se u Kaliforniji da razviju plan "borbe" protiv virusa. Samit o odbrani Interneta, čije održavanje je zakazano znatno ranije, dogodio se upravo nakon što je takozvani Love Bug virus napravio pravu pustoš na Web-u.

Pojava Love Bug virusa naglasila je činjenicu da kad virus jednom dospije u cyber prostor, vlade nisu više u mogućnosti da odigraju svoju tradicionalnu ulogu zaštitnika ljudi. Stoga, kažu organizatori samita, ostaje na privatnom sektoru da razvije strategiju borbe protiv hakera i kompjuterskih virusa. Prema njihovim riječima, glavni cilj samita u San Jose-u je osmišljavanje okvira za neku vrstu globalnog sistema koji bi na vrijeme upozoravao na napade na Internet.

Izvor: http://news.bbc.co.uk/low/english/worldamericas/newsid_741000/741697.stm - BBC News

Velika Britanija pokreće sistem za nadzor Interneta

Prije nekoliko nedelja ruska obavještajna služba iznajmila je privatne čuvare-hakere jer je konačno objelodanjeno da se može upadati i posmatrati sav saobraćaj koji se odvija na Internetu.

I britanska vlada je prošle nedelje odlučila da uradi istu stvar kako bi lakše pronašla teroriste, pedofile i kradljivce koji ovaj posao obavljaju preko Interneta.

Britanski sistem pod nazivom Vladin centar za tehničku pomoć (GATC) imaće svoj ogranak u predstavništvu MI5. Svi Internet provajderi sa britanskog područja biće povezani sa GATC pomoću specijalnih linija. (koje će sami morati platiti)

Nakon što se akcija završi do kraja godine, sistem će Britanskoj tajnoj službi i policiji omogućiti da nadgledaju sav saobraćaj koji se odvija na Netu. Ali nijedna akcija neće biti izvedena bez prethodnog upozorenja, navodi britanska vlada.

Saopštenje britanske vlade o funkcionisanju ovog sistema ima za cilj da negira špekulacije o postojanju tajnog Ešalona, kojim se nadgleda sav elektronski saobraćaj. Privatni advokati i veliki broj političara su ubijedeni da ovaj sistem postoji, ali vladini zvaničnici u Evropi i SAD-uporno to poriču.

Izvor: <http://www.wired.com/news/lycos/0,1306,36031,00.html> – Lycos / Wired news / Reuters

Savjet Media plan Instituta:

Prof. dr. Muhamed Nuhic, Hamza Bakšić (Sarajevo); Perica Vučinić (Banja Luka); mr. Lenart Šetinc (Ljubljana); prof. dr. Mario Plenković (Zagreb); mr. Louis de la Ronciere (Paris); mr. Aleksandar Todorović (Montreux); prof. dr. Slavo Kukić (Mostar); prof. dr. Mirosljub Radojković (Beograd).